

Yemen iç Savaşı: ABD İÇİN BİR BAŞKA ÇIKMAZ SOKAK

“

ABD ve Suudi Arabistan'ın diğer taraftan İran ve Hizbullah'ın kendi taraftarlarına verdikleri destek nedeniyle bir iç savaştan ziyade bölgesel bir savaş niteliğine dönüşen Yemen krizi, Husilere verdiği destek aracılığıyla İran'ın bölgedeki etkisini artıracaklarını düşünen ve bu nedenle en başından itibaren Suudi ittifakının yanında yer alan ABD'nin Yemen'de beklediği sonucu elde etmesinin kolay olmadığını göstermektedir.

”

Dr. Tamer Kaşıkçı

*Eskişehir Osmangazi
Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler*

2011 yılında Ortadoğu'nun birçok ülkesinde, halkların refah ve özgürlük taleplerinin bir sonucu olarak başlayan Arap hareketleri neticesinde, bölgedeki politik dengenin kendi aleyhine değişmesine izin vermek

istemeyen ABD, bu toplumsal hareketlerin yaşandığı tüm ülkelerde doğrudan ya da dolaylı olarak politik veya askeri mücadelelerin içerisinde yer almaktadır. Benzer şekilde Arap Baharı'nın sahnelerinden bir tanesi olan Yemen iç savaşı da başlangıcından beri, bir taraftan ABD ve Suudi Arabistan'ın diğer taraftan İran ve Hizbullah'ın kendi taraftarlarına verdikleri destek nedeniyle bir iç savaştan ziyade bölgesel bir savaş niteliğine dönüşmüştür. Ancak savaşın geldiği son

nokta, Husilere verdiği destek aracılığıyla İran'ın bölgedeki etkisini artıracaklarını düşünen ve bu nedenle en başından itibaren Suudi ittifakının yanında yer alan ABD'nin Yemen'de beklediği sonucu elde etmesinin kolay olmadığını göstermektedir.

ABD'nin Yemen Politikasının Nedenleri

ABD'nin Yemen politikası terörle mücadele, Yemen hükümetinin istikrarının sağlanması ve İran'ın

bölgedeki etkisinin engellenmesi faktörlerine dayanmaktadır. Bu unsurlar ele alınırken, ABD'nin Yemen politikasının asıl nedeni olarak görülen İran etkisi ayrı bir başlıkta değerlendirilmektedir.

Öncelikli olarak, 1978'den beri öncesinde Kuzey Yemen'in 1990 sonrasında ise tüm Yemen'in devlet başkanlığı görevini elinde bulunduran Ali Abdullah Salih ile mesafeli ilişki geliştiren ABD, 11 Eylül saldırılarının ardında küresel terörle mücadele bağlamında Yemen hükümeti ile yakın bir iş birliği içerisine girmiştir. Bilindiği üzere 11 Eylül saldırılarının ardından ABD, tüm dünyada küresel terör örgütlerine karşı bir mücadele başlatmış ve bu doktrininin merkezine de söz konusu saldırıları düzenleyen el-Kaide'yi koymuştur. Yemen hükümetinin terörle mücadeledeki zafiyeti ve bölgedeki uygun sosyo-ekonomik koşullar ülkenin el-Kaide'nin kolaylıkla örgütlenebil-

diği temel merkezlerden bir tanesi haline gelmesini sağlamıştır. ABD tarafından el-Kaide bağlantılı en aktif oluşum olarak tanımlanan örgütün Arap Yarımadası yapılanmasının en güçlü olduğu bölgelerden bir tanesinin Yemen olduğu kabul edilmektedir. Söz konusu terör gruplarının ülkenin istikrarını tehdit ettiğini düşünen Salih hükümeti, ülke içerisinde terörle mücadele faaliyetleri konusunda ABD'nin desteğini kabul etmiştir. Bu nedenle 2000'li yılların başından itibaren ABD ve Suudi Arabistan, Salih hükümeti ile iş birliği içerisinde bölgede terörle mücadele faaliyetleri yürütmüştür. Ancak Yemen'de başlayan iç savaş, ABD'nin bölgedeki terör gruplarının daha kolay hareket etmesine olanak sağlayacağı endişesini artırmıştır. Dolayısıyla ABD, terörle mücadele politikasının sekteye uğramaması için iç savaşta hükümetin ve Suudi Arabistan'ın yanında yer almıştır.

ABD'nin Yemen iç savaşında taraf olmasının bir diğer nedeni uzun süredir terörle mücadelede iş birliği içerisinde olduğu Yemen hükümetinin ülke içerisindeki kontrolünü kaybetmesini önlemek istemesidir. ABD, Arap Baharı olarak adlandırılan toplumsal hareketler neticesinde bölgede kendine yakın hükümetlerin devrilmesine ses çıkarmazken, Mısır örneğinde görüldüğü gibi bu hükümetlerin yerine kendisine muhalif rejimlerin kurulmasına sert tepki vermektedir. Benzer şekilde, ABD Yemen'de de Salih hükümetinin artan iç baskılar karşısında iktidardan çekilmesini desteklemiş, ancak Salih'ten boşalan koltuğa yine kendi himayesinde bir hükümet kuracak olan Salih hükümetinde yıllarca başkan yardımcılığı yapmış Abdurabbu Mansur Hadi'nin geçmesini desteklemiştir. Hadi önderliğinde kurulan geçici hükümetinin yeni yönetim tasarısının isyancı Husiler tarafından reddedilmesi ve üstelik Salih'e bağlı grupların da Hadi hükümetine muhalif olması iç savaşın şiddetlenmesine neden olmuştur. Bu durumda ABD ve Suudi Arabistan ülke kontrolünü ellerinde tutabilmek için Hadi hükümetinin yanında iç savaşa artan şekilde dahil olmuşlardır.

“

Yemen iç savaşı söz konusu bölge içi rekabetin bir başka alanını temsil etmektedir. Hemen yanı başında bulunan Yemen'in kendi kontrolü dışına çıkmasını istemeyen Suudi Arabistan, sınırlı da olsa İran tarafından desteklenen Husiler aracılığıyla İran'ın Arap Yarımadası'nda etkili olabileceğinden çekinmektedir. Benzer şekilde ABD, İran'ın Yemen'de etkili olarak bölgedeki etkinliğini artırabileceğini düşünmekte, bu nedenle ülkede yaşanan iç savaşta Suudilerin en önemli destekçisi olmaktadır.

”

Yemen Sahnesinde ABD-İran Gerilimi

Terörle mücadele ve Yemen hükümetini destekleme, ABD'nin Yemen iç savaşına dahlinin önemli nedenleri arasındadır. Ancak bunlardan daha önemlisi, ABD'nin stratejik olarak yıllardır dış politikasının en önemli gündem maddelerinden bir tanesi olan Orta-doğu'daki güç dengesini kendi lehine oluşturma ve koruma politikasıdır. Bilindiği üzere bölge liderliği konusunda Suudi Arabistan ile İran arasında tarihsel olarak gerilim bulunmaktadır. Devrim öncesi dönemde ABD'nin bölge çıkarlarını korumak adına geliştirdiği politikanın iki önemli ayağını oluşturan söz konusu ülkeler,

İran'da 1979'da yaşanan devrimin ardından rakip güçler haline gelmiştir. Bir yandan İran yaşanan devrimi bölgeye ihraç etmeye çalışırken diğer yandan Suudi Arabistan devrim aracılığıyla İran'ın bölgedeki etkisinin artmasını ve böylece İran'ın bölge liderliğini tek başına ele geçirmesini istemektedir. Bu rekabette ABD doğal olarak Suudi Arabistan'ın yanında yer almış, İran devrimine kadar sınırlı bir şekilde verdiği desteğini devrimden sonra hızla geliştirmiş ve Suudi Arabistan'ı bölgedeki en önemli müttefiklerinden bir tanesi haline getirmiştir.

Yemen iç savaşı söz konusu bölge içi rekabetin bir başka alanını temsil etmektedir. Hemen yanı başında bulunan Yemen'in kendi kontrolü dışına çıkmasını istemeyen Suudi Arabistan, sınırlı da olsa İran tarafından desteklenen Husiler aracılığıyla İran'ın Arap Yarımadası'nda etkili olabileceğinden çekinmektedir. Benzer şekilde ABD, İran'ın Yemen'de etkili olarak bölgedeki etkinliğini artırabileceğini düşünmekte, bu nedenle ülkede yaşanan iç savaşta Suudilerin en önemli destekçisi olmaktadır. ABD'nin Yemen iç savaşına yönelik politikasındaki İran etkisinin en

önemli göstergesi, Donad Trump'ın ABD başkanı seçilmesi ile söz konusu politikada yaşanan değişimdir. Obama'nın İran'a yönelik ılımlı yaklaşımı ve yapılan nükleer anlaşma ile birlikte uzun zamandır uygulanan yaptırımların kaldırılması, Yemen üzerindeki Suudi-İran çekişmesine ve Suudilerin ABD'den bekledikleri desteği alamamalarına neden olmaktadır. Öte yandan Trump'ın Obama'nın özellikle Ortadoğu politikalarına getirmiş olduğu ağır eleştiriler, seçilmesiyle birlikte gerçekleştirdiği Ortadoğu gezisinde Suudi liderlerle yakın bir ilişki geliştirme isteği ve İran'a karşı sert politikalar uygulaması, Yemen iç savaşındaki ABD etkisinde önemli bir değişim yaratmıştır. Söz konusu politika değişikliği, savaş alanında da açıkça görülmektedir. Zira 2017 yılında ABD'nin Yemen'de yaptığı terörle mücadele operasyonları bir önceki seneye göre üç katına çıkmıştır. Bu durum, Trump yönetiminin Yemen iç savaşını, Yemen'in iç meselesinden ziyade, ABD/Suudi Arabistan-İran güç mücadelesinin bir parçası olarak gördüğünü açıkça göstermektedir.

ABD'nin Yemen Açmazı

Yukarıda değinilen nedenlerle Yemen iç savaşında aktif rol oynayan ABD, çatışmalara doğrudan katılmak yerine Suudi Arabistan öncülüğünde kurulan kuvvetlere lojistik ve istihbari destek ver-

meyi tercih etmekte ve Yemen'de bulunan kısıtlı sayıda ABD askerinin ise sadece el-Kaide ve benzeri terör gruplarına yönelik operasyonlarda kullanıldığını ileri sürmektedir. 2016 yılının Ekim ayında isyancı güçlerin doğrudan ABD gemilerine füze saldırısında bulunmasının ardından, Obama yönetiminin emri ile ABD kuvvetlerinin isyancı güçlerin ellerinde bulunan radar noktalarına düzenlediği saldırılar dışında, Amerikan kuvvetleri doğrudan savaşın bir tarafı olmamıştır. Bununla birlikte Suudi güçlerinin Amerikan yapımı silahları ayırım gözetmeksizin kullanması ve önemli sivil kayıplarına neden olması, ABD kamuoyunda tepkilere neden olmuştur. Amerikan yapımı bombaların Suudiler tarafından okul, camii ve benzeri sivil alanların yok edilmesi ve sivillerin katledilmesinde kullanılması ABD Kongresi'nin de dikkatini çekmiş; tarihsel olarak ABD'nin Suudilere olan desteğinin sınırlı bir seviyede kalmasını isteyen Kongre, Yemen iç savaşı sırasında da ABD'nin Suudilere desteğini sınırlayacak ve hatta sona erdirecek tasarılar hazırlamıştır. ABD hükümeti ile Kongre arasında yaşanan bu fikir ayrılığı Barack Obama döneminde, Suudilere yapılan yardımların ve silah satışının sınırlandırılmasına neden olurken, Trump yönetimi söz konusu sınırlandırmaların ABD'nin İran'a karşı elini zayıflatıldığını öne sürerek Kongre'den gelen tasarıları veto etmiştir. Bu durum, Yemen iç savaşının ABD iç politikasında

Trump yönetimi ile diğer politik kurumlar arasında yaşanan gerilimin bir parçası haline geldiğini göstermektedir.

Bu iç gerilimin yanı sıra, Yemen'de yaşanan son gelişmeler, ABD'nin Yemen politikasının giderek daha büyük bir açmazın içerisine sürüklendiğini göstermektedir. Dört yıldır süren savaşta Suudi ittifakının beklenen zaferi elde etmesi bir yana; ittifakın iki önemli gücü olan Suudi Arabistan ile Birleşik Arap Emirliği'nin destekledikleri güçlerin birbirleri ile mücadeleye girişmesi, Husilerin önemli başarılar kazanması, Suudiler için önemli petrol alanlarının Husiler tarafından yok edilmesi, son olarak bine yakın Suudi askerinin Husiler tarafından esir alındığı iddiaları, savaşın Husilerin dolayısıyla İran'ın lehine geliştiğini ortaya koymaktadır. Dolayısıyla ABD'nin Yemen'de İran'a karşı mücadeleyi kaybetme olasılığı giderek güçlenmektedir. Daha kötüsü, Yemen'de yaşanan başarısızlık Suudi Arabistan'ın prestij olarak büyük kayba uğramasına neden olacak ve bölgedeki güç dengesinin İran lehine dönmeye yol açacaktır. Bu nedenle, İran'ı köşeye sıkıştırmak için girmiş olduğu Yemen çıkmazında sıkışan ABD, savaşı daha da körükleyerek durumu Suudi ittifakı lehine döndürmek ya da ittifakın başarısızlığını kabul ederek en az hasarla savaşı bitirmek arasında tercih yapma aşamasına gelmiş görünmektedir. Son dönemde ABD'li yetkililerin Yemen'de ateşkes yapmak için Husilerle doğrudan görüşmelere başladıklarına yönelik haberler, ABD'nin ikinci yolu tercih etmeye çalıştığını göstermektedir. ■

